

ABRAM DE SWAAN, **Coalition Theories and Cabinet Formations**. Elsevier Scientific Publishing Company. Amsterdam — London — New York 1973. 347 s.

Von Neumannin ja Morgensternin jo klassisen peliteorian kirjan *Spieltheorie und wirtschaftliches Verhalten* (1944) ilmestymisen jälkeen kesti lähes pari vuosikymmentä, ennen kuin peliteorian lähestymistapaa sovellettiin poliittisten ilmiöiden tarkasteluun. William H. Riker julkaisi v. 1962 ensimmäisen, laajan yhtenäisen teoksen *The Theory of Political Coalitions*, jonka keskeinen tulos oli »kokoprinsiiille» (minimum size principle) rakentuva poliittinen koalitioteoria. Tämän teoksen ilmestymisestä ehti puolestaan kulua vuosikymmen, ennen kuin koalitioteorioiden laaja-alainen empiirinen testaus alkoi. Abram de Swaanin teos *Coalition Theories and Cabinet Formations* (1973) muodostaa koalitioteorian »historiassa» viimeisimmän kiintopisteen. Teos on nimittäin ensimmäinen todella mittava, tilastollista testaukseen käyttävä empiirinen tutkimus koalitioteorian alalta.

Kirjoittaja esittää kaikkiaan 12 erilaista koalitioteoriaa sekä testaa näiden teorioiden paikkansapitävyyttä 9 eri maan (Weimarin tasavalta, Ranskan neljäs tasavalta, Italia, Hollanti, Israel, Suomi, Ruotsi, Tanska, Norja) hallituskoalitioihin vuodesta 1918 lähtien. Analyysin kohteena on kuusi »peruskoalitio-

teoriaa» (Von Neumann & Morgenstern, Riker, Gamson, Leiserson, Axelroad, de Swaan); muut testattavat teoriat ovat näiden peruskooaliitioteorioiden modifikaatioita. Huolimatta siitä, että teos sisältää niinkin erilaisia aineksia kuin kooaliitioteorioiden formaalisen tarkastelun, teorioiden operationalisoinnin ja tilastollisen testauksen sekä maakohtaisten tulosten esittelyn täydennettynä historiallisella aineistolla, muodostaa teos yhtenäisen kokonaisuuden. Teoksen rakenne onkin yksi tutkimuksen suurimmista ansioista.

Kooaliitioteorioiden jossain määrin paradoksaalinen kehitys 1960-luvulta näihin päiviin saakka käy varsin selvästi ilmi kirjan ensimmäisestä osasta, jossa tarkastellaan tähän asti esitettyjä tärkeimpiä kooaliitioteorioita. 1960-luvun ja vielä osittain 1970-luvun teoretisoinnille on ollut ominaista matemaattisesta peliteoriasta johdetut hypoteesit, jotka korostivat kooaliitionmuodostuksessa etenkin kooaliitioiden minimaalisen koon ja voiton maksimoinnin primaarista merkitystä (Riker, Gamson, Leiserson). Jo de Swaanin teosta edeltävät tutkimukset ovat osoittaneet, että varsinkin hallituskooaliitioiden muodostusta selitettäessä on tämä lähestymistapa täysin riittämätön. Kooaliitioteorian »pelastamiseksi» on matemaattisia oletuksia ollut lievennettävä ja teorian laajuutta lisättävä. Puolueen sijainti ideologisessa kentässä (Leiserson, Axelroad, De Swaan) osoittautui teorian selitysvoinnan lisäämisen kannalta onnistuneeksi laajennukseksi. Tämä kuitenkin toi operationalistamisongelmia, kooaliitioteorian kvantitatiivinen yksiselitteisyys ja tarkkuus menetettiin. Kooaliitioteoria on siis karkeasti ottaen kehittynyt matemaattisesti tarkasta, mutta empiirisesti paikkansapitämättömästä teoriasta epätarkaksi, mutta empiirisesti ainakin osittain paikkansapitäväksi teoriaksi. Kysymys kooaliitioteorian suhteesta peliteoriaan on muodostunut problemaattiseksi. Voidaan jopa väittää, että nykyisin selitysarvoltaan tarkimpiin teorioihin olisi päästy täysin ilman peliteoreettista käsitteistöä! Myös kooaliitioteorian tulosten informaatioarvo on laskenut. Esim. hallituskooaliitioiden muodostuminen ideologisesti toisiaan lähellä olevista puolueista ei informaatioarvoltaan poikkea pal-

joakaan »common sense»-ajattelusta. Tilannetta voisi kutsua jopa kooaliitioteorian kriisiksi. Kooaliitioteorian historiallisen kehityksen ja teorianmuodostuksen välistä suhdetta ei De Swaan teoksessaan analysoi kuin muutamalla rivillä. Koska tämä problematiikka on teorian kehityksen kannalta varsin keskeinen, on tämän ongelman sivuuttaminen katsottava yhdeksi teoksen suurimmista puutteista.

De Swaanin yksityisten kooaliitioteorioiden analyysi on sen sijaan onnistunutta. Kirjoittaja arvioi varsin kriittisesti esitettyjä kooaliitioteorioita selvittäen monia teorioihin liittyviä käsitteellisiä epäselvyyksiä sekä teorioiden rakenteiden puutteita. Teoksen formaalinen esitystapa on täsmällistä ja tarkoituksenmukaista. Teorioiden keskeinen sisältö on esitetty sekä verbaalisesti että formaalisesti, siis tavaltaan kahteen kertaan. Ilmeisesti De Swaan on ajatellut heterogeenistä lukijakuntaansa — teosta voikin suositella vaikkapa oppikirjaksi.

Kooaliitioteorioiden analyysissä on varsinaisesti uutta De Swaanin esittämä oma teoria (policy distance theory). Kaikki kirjassa esitetyt muut kooaliitioteoriat lähtevät siitä, että kooaliitio on jossakin suhteessa minimaalinen (jäsenten tai puolueiden lukumäärä etc.). Vastakohtana näille teorioille de Swaan olettaa, että puolueet pyrkivät kooaliitioon, jonka odotettu politiikka (policy) on mahdollisimman lähellä puolueen omaa politiikkaa (policy position). De Swaanin teorian ennustamien kooaliitioiden ei tarvitse näin ollen olla esim. kooaliitteen minimaalisia; jopa kaikkien puolueiden kooaliitio on mahdollinen teorian mukaan.

De Swaanin teoria perustuu siis eri kooaliitioiden harjoittaman politiikan vertailuun. Tämä luonnollisesti edellyttää sitä, että kukin puolue pystyy asettamaan mahdollisten kooaliitioiden joukon yksityiset kooaliitiot preferenssi-järjestykseen. De Swaanin teorian heikko kohta on kooaliitioiden paremmuuden yksikäsitteinen mittaaminen esitetyllä kriteerillä. Kirjoittaja olettaa »socioekonomisen dimensio» olevan ratkaisevan tekijän. Puolueen progressiivisuuden (»vasemmistolaisuuden») mitta on se, kuinka monta prosenttia puolue haluaa redistribuoida kansantulosta budjetin avulla. Mittaus on yksidimensionaalinen eikä anna varmastikaan täydellistä kuvaa puolueen

»politiikasta». Vaikka kirjoittaja onkin tietoinen olettamuksensa puutteellisuudesta ja yksidimensionaalisen kuvauksensa riittämättömyydestä, hän katsoo kuitenkin, että »sosio-ekonominen konfliktidimensio» on tärkein ulottuvuus selitettäessä koalitionmuodostusta.

Kirjan empiirisen osan ensimmäisessä vaiheessa testataan tilastollisesti koalitioteorioiden paikkansapitävyyttä. Tutkimus kohdistuu 9 maan yhteensä 108 enemmistöhallituskoalition analyysiin. Tutkittavat maat on valittu lähinnä Giovanni Sartorin esittämän typologian perusteella: 1) »extreme polarization» (Weimarin tasavalta, Ranskan neljäs tasavalta, Italia; tähän ryhmään luetaan myös Suomi, Israel ja Hollanti) ja 2) »moderate pluralism» (Ruotsi, Tanska ja Norja). Huomattavin koko aineiston kattava tulos on se, että vain koalition koon huomioon ottavat teoriat eivät pidä empiirisesti paikkaansa. »Kokoprinsiippi» (minimum size principle) selittää vain Tanskan ja Norjan hallituskoalitiota. Harvinaista tutkijan rehellisyyttä kuvastaa teoksessa se, että myös de Swaanin oma teoria modifikaatioineen osoittautuu paikkansapitämättömäksi.

Koalitionmuodostusta parhaiten selittävä teoria (sekä tilastollinen analyysi että maa-kohtaiset vertailut) on de Swaanin Leisersonin teoriasta johtama »closed minimal range theory». Tämän teorian mukaan koalitiot muodostuvat puoluekentän viereisistä puolueista, ja koalitioon osallistuvien puolueiden välinen »etäisyys» (range) on mahdollisimman pieni (mitattuna ääripolueista). Teoria selittää koalitioiden muodostumista etenkin Hollannissa, Tanskassa ja myös Suomessa, vaikka Suomen kahdalla minkään teorian antamat tulokset eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Suomen lisäksi hallituskoalitioiden selittäminen tuntuu tuottavan vaikeuksia myös Weimarin ja Israelin kohdalla.

De Swaanin kirjan ansiona on pidettävä sitä, että koalitioteorioiden testaamisesta saadut empiiriset tulokset on nähty myös laajempina ilmiöinä. Kirjoittaja analysoi varsin ansiokkaasti äänestäjän aseman ja hallituskoalition muodostamisen välistä suhdetta tutkituissa monipuolueissa. Saatua evidenssi vaalien ja hallituskoalition välisestä riippuvuudesta osoittaa selvästi, että monipuolueissa yksityinen

äänestäjä ei voi paljoakaan vaikuttaa puolueen osallistumiseen hallituskoalitioon. De Swaanin pohdinnat avaavat tästä huolimatta täysin uuden ulottuvuuden koalitioteoriaan: vaaleissa tapahtuvien äänestäjäkunnan siirtymien ja koalitioteorian välisen suhteen analysoinnin.

De Swaanin teosta on pidettävä koalitioteoreettisen empiirisen tutkimuksen pioneeriyyenä. Puuttumatta teoksessa esiintyviin joihinkin epäselviin ja tulkinnanvaraisiin kohtiin voi epäilemättä todeta sen olevan tähänastisista poliittisen koalitioteorian tutkimuksista monipuolisimman sekä antoisimman paitsi empiirisen myös formaliinisen sisältönsä puolesta. Koalitioteorialla on kuitenkin ratkaistavanaan monia kysymyksiä (esim. vähemmistökoalitioiden selittäminen) ennen kuin teoria pystyy tyydyttävästi selittämään ja ennustamaan koalitioiden syntyä. Ainakin formaalisen koalitioteorian ongelmista angelmallisin lienee se, minkä de Swaan omaa teoriaansa arvioidessaan osuvasti kiteyttää: »Perhaps policy distance theory is right, but politicians are poor mathematicians!»

Markku Laakso